

Gemeente van Christus,
spreekwoorden en gezegden
worden over het algemeen hoog gewaardeerd
en staan min of meer 'boven de wet'.
Bewaren ze, zoals de uitdrukkingen
'boontje komt om zijn loontje',
'goede raad is duur' of
'wie een kuil graaft voor een ander, valt er zelf in'
niet een stuk wijsheid en waarheid
waarmee je je voordeel kunt doen
als je ze kent en je aan ze houdt?
Leggen spreuken en gezegden
niet onze levenswetten vast,
van hoe het telkens weer is en gaat tussen mensen?
Je zou ze zelfs bij de inburgeringscursus kunnen gebruiken...

De profeet Ezechiël krijgt in hoofdstuk 18
de opdracht een spreekwoord te hekelen en uit de roulatie te nemen.
Het bekende spreekwoord
(dat we ook bij Jeremia en Klaagliederen tegenkomen):
'Als de ouders onrijpe druiven eten, krijgen de kinderen stroeve tanden'.
Een oudere vertaling gebruikt het prachtige woord 'slee':
heb je zure producten gegeten, zoals onrijpe druiven of rabarber,
dan voelen je tanden ineens stroef, dan maakt dat je tanden 'slee'.
(Tegenwoordig hoor je meer over zoet dan over zuur,
over suiker als boosdoener in kantines op school
en een mogelijke suikertaks – maar dit terzijde).

Het gaat om de beeldspraak, dat de kinderen voor hun gevoel
zitten opgezadeld met de wandaden van de ouders.
'Als de ouders onrijpe druiven eten,
worden de tanden van de kinderen stroef' –
Kunnen wij er wat aan doen? vroegen Ezechiëls tijdgenoten
en lotgenoten in de Babylonische ballingschap zich af,
dat wij de straf moeten dragen
voor wat onze ouders zich op de hals hebben gehaald?

De schuldvraag is vaak taai en ingewikkeld.
Moeten de Duitsers zich vandaag de dag nog altijd schuldig voelen
over de jaren 1933-1945?
Het rommelt in Duitsland aan alle kanten hierover,
kijk naar de verkiezingen van afgelopen week,
En wij? Moeten wij Nederlanders ons schuldig voelen

over het slavernijverleden?

Kunnen wij een aantal panelen van de gouden koets beter verwijderen?
En straks krijgen we de pietendiscussie weer.

Het antwoord dat Ezechiël namens de HEER geeft op de vraag
of jongere generaties moeten boeten
voor de zonden van hun ouders en voorouders
is tamelijk modern: de teneur van heel het hoofdstuk is,
ook in de tussenliggende verzen (die we niet gelezen hebben),
dat ieder mens verantwoordelijk is voor zichzelf.
Voor zijn *eigen* daden, hetzij goed, hetzij slecht.

Nee, zegt Ezechiël, nee, dat spreekwoord moet van de baan.
Die suggestie van overgeërfde schuld,
die je aan het twijfelen zou brengen over
de rechtvaardigheid van de HEER, moet van tafel.

In de lezing bij Johannes is dat ook aan de orde.
De omstanders, Farizeeën en ook de discipelen
gaan er zonder meer van uit dat er zonde in het spel bij de blindgeborene.
Hun vraag is alleen: **wie** heeft gezondigd,
deze of zijn ouders?
Waarop Jezus klip en kaar zegt:
Noch deze heeft gezondigd, noch zijn ouders!

Begin oktober viert de synagoge zijn grote feesten,
waaronder het Joodse Nieuwjaar (Rosj Hasjana) en Grote Verzoendag (Jom Kippoer).
Ook dan gaat het om schuld en vergeving.
Om weer recht voor God te komen staan en een nieuw jaar te betreden
met de Tien Woorden als gids.
Maar hoe zit dat met de Tien Woorden?
Wordt daarin niet gezegd:
'die de ongerechtigheid der vaders bezoek aan kinderen,
aan het 3^e en 4^e geslacht dergenen die mij haten'?
Daarna volgen de bekende woorden over Gods barmhartigheid
aan 'duizenden dergenen die Mij liefhebben'.
Vanuit Ezechiël zou je die woorden over het 3^e en 4^e geslacht
moeten lezen vanuit de verantwoordelijkheid die je hebt
voor je kinderen en kindskinderen. Voor komende generaties. Wereldwijd.

Hebben wij met de diaconie niet het Pebbles project,
waarbij kinderen opgevangen worden
van aan wijn verslaafde vaders en moeders
op de wijnbouwplantages in Zuid-Afrika,
omdat hun bazen dat aanmoedigen,
om zo macht over hen te houden?

Als een moeder getoxeerd is tijdens de zwangerschap,
kan zij dat doorgeven aan haar kind,
dat met een alcohol syndroom geboren wordt.
Wat verschrikkelijk is.
Maar dat gebeurt wereldwijd in de vervuiling van het milieu
en de uitstoot van schadelijke gassen
die ook uit mijn uitlaat komen.
Waarmee zadelen wij onze kinderen en volgende generaties op?
Zal de aarde nog leefbaar zijn als de ijskappen smelten.
Maken we nu al niet mee, hoe de natuurrampen toenemen?

Daarom is het goed dat iemand als Ezechiël tegen ons zegt:
Je bent verantwoordelijk.
Zelf, en voor wie na jou komen,
je kinderen en kindskinderen.
Die boodschap heeft niets aan actualiteit ingeboet!

We weten ook allemaal dat er mensen zijn
die hun verslaving of mislukking afschuiven op een ander.
Die in een hoekje gaan zitten
en de hele wereld is tegen hen.
Verdovende middelen moeten het heden draaglijk maken,
maar hoe is dat ondraaglijk geworden?
De directeur van Stem in de Stad zei van de week:
'Ja, we helpen, waar we helpen kunnen.
Maar als iemand verzuimt een uitkering aan te vragen,
geven we hem op zijn sodemieter.'

Zo is het ook belangrijk mensen aan te spreken
niet op wat ze niet of niet meer kunnen,
maar op wat ze nog wel kunnen.
Je eigen kopje terugbrengen naar de keuken.
Je eigen rommel opruimen.
Eens vaker de fiets pakken in plaats van de auto
en vergeet de glasbak niet.
Blijf een beroep doen, zou je met Ezechiël kunnen zeggen,
op een ieders individuele verantwoordelijkheid!
Want alle beetjes helpen als het gaat om een leefbare wereld.

De lijn van collectieve schuld is ook wel in het O.T. terug te vinden,
maar hier bij Ezechiël, midden in de Babylonische ballingschap,
aan het Kedarkanaal, in het gehucht Tel Abib,
de woonplaats van de profeet,
staat net als in Psalm 1 de eigen keuze en verantwoordelijkheid centraal.
Psalm 1 zegt: ga je de weg van de zondaars
en zit je in de kring van de spotters,
of volg je het pad van de Thora,

de weg van Gods woord,
waarop je mag zijn als een boom
die geplant staat aan het water
en zijn vrucht geeft op zijn tijd?
En dan in de afsluiting nog een keer:
'De HEER kent de weg van de rechtvaardigen
maar de weg van de goddelozen loopt dood.'
Je kunt kiezen voor of tegen de weg van Thora,
die Jezus heeft samengevat in die twee woorden
om God lief te hebben boven alles
en je naaste als jezelf.

Ik kom nog even terug op dat spreekwoord over die druiven.
Waarom moet Ezechiël daar tegenin gaan?
Omdat iedereen zelf verantwoordelijk is, ja dat zeker,
maar ook omdat het de belijdenis van Gods naam scheeftrekt.
Omdat de ballingen gingen denken:
Als God ons straft voor wat wij niet gedaan hebben,
is Hij dan wel rechtvaardig?
Die gedachte is volstrekt ondenkbaar
vanuit de belangrijkste tekst uit de Tenach:
de woorden van de geloofsbelijdenis van Israël:
'Hoor Israël, Adonai is onze God, een één enig God is Hij.'

God vernieuwt zijn verbond door het gericht van de ballingschap heen.
De Heer is trouw en betrouwbaar, ook in de weg van zijn gerichten.
Een één enig God is HIJ; d.w.z. God uit een stuk.
'God enkel licht', zoals een bekend gezang zegt,
wiens trouw en goedheid geen einde kent,
die zelfs in de dood het leven weer brengt (Ezech. 37).
Met andere woorden: Van hem kun je op aan!
Die zelf gezegd heeft: Ik ben die Ik ben. Ik zal er zijn.
Al zijn de muren van Jeruzalem omver getrokken.
Al zijn de tempel en het paleis verwoest.
Al ligt de hele stad aan stukken.
Al is je leven een puinhoop...

Dan heb je mensen als Ezechiël nodig die zeggen:
Maar Gods liefde en barmhartigheid liggen niet aan stukken.
Gods liefde werkt door alles heen.
Je mag altijd weer opnieuw beginnen.
Hij pint niemand vast op zijn verleden.
In zijn vergeving leven wij.
De naam Ezechiël betekent 'God is sterk'.
Dat is precies wat Ezechiël verkondigt
en wat Jezus zegt en doet:

wij moeten elkaar niet nawijzen
en elkaar geen schuld aanpraten,
wij moeten niemand vastpinnen op zijn geboorte, daden,
fouten, komaf, huidskleur, handicap of vergissingen,
wij moeten ook de uitvluchten niet geloven
van wie passief en als verlamd
anderen de schuld geven van hun ellende;
wij moeten de werken van de Vader doen, zegt Jezus.
wij moeten de werken doen,
die Jezus doet en gedaan heeft.
Want wat Hij doet, wat God doet, dat is welgedaan.

In de verrassende slotwoorden van Ezechiël
worden wij daar ook zelf bij betrokken,
actief en verantwoordelijkheid,
als Gods partners, zouden de rabbijnen zeggen:
Vernieuw je hart en vernieuw je geest.
Dat is kennelijk niet alleen iets waarom je kunt bidden
(zoals koning David in Psalm 51:
'Scheep een rein hart in mij, God, en vernieuw in mijn binnenste een vaste geest')
natuurlijk, je mag daar om bidden,
maar hier bij Ezechiël is dat ook iets waar je zelf wat aan kunt doen
waar je zelf de hand in hebt, waar je zelf mee aan de slag kunt:
vernieuw je hart en je geest.
Door de manier waarop je leeft.
Door te stoppen met verkeerde gewoontes.
Door de manier waarop je denkt.
Door je hart weer te richten op de levende God
en op de relaties in je leven.

Als je de weg van Psalm 1 en Ezechiël 18 bewandelt,
mag je en zul je een stuk vernieuwing ervaren
van je hart en geest,
van het leven dat doorbreekt,
van het Licht der wereld dat gaat schijnen
van oogkleppen die afvallen
en de sensatie dat je nu eerst ziet, zoals die man bij Johannes.

De schuldvraag is taai en ingewikkeld.
Er zijn dingen waar je niet of niet goed bij kunt.
Wat niet wegneemt dat je in je persoonlijke leven,
zoals de profeet Ezechiël ons zegt,
je hart bij Gods geboden kunt houden
en het leven kunt dienen en de mensen op je weg
in het spoor van de God van Israël:
het leven in de Naam van de Heer,
die is en die was en die komen zal. Amen.